

I. MEŞRUTİYET MECLİSİNDE ADANA MEBUSLARI VE ADANA

Ahmet OĞUZ*

Özet

Yakın dönem Türk tarihinde I. Meşrutiyet'in ayrı bir önemi vardır. Bunun sebebi de Osmanlı devletinde parlamenter demokrasinin Kanun-i Esasi'nin ilan edilmesi ile başlamış olmasıdır. 1876 tarihinde ilan edilen Kanun-i Esasi, Osmanlı Devleti'nin içinde ve dışarıda oldukça zor bir dönemine denk gelmektedir. Genç Osmanlılar'ın basın özgürlü istekleriyle başlayan mücadeleleri gittikçe genişleyerek demokrasi mücadelesinin ilk evrelerini meydana getirmiştir. Namık Kemal'in liderliğinde ivme kazanan hareket Mithat Paşa gibi kimi devlet adamlarını da içine alarak giderek genişlemiş ve nihayetinde Şehzade Abdülhamid'in meşrutiyeti ilan edeceği sözünü vermesiyle tahta çıkmasının ardından 23 Aralık 1876 tarihinde Kanun-i Esasi ilan edilmiştir.

Kanun-i Esasi'nin amir hükmü gereğince oluşturulan Meclis-i Ayan, padişah tarafından atanan Meclis-i Mebusan ise Osmanlı Devleti'nin genelinde yapılan seçimlerle oluşturulan heyetten meydana gelmiştir. Meclis-i Mebusan iki dönem olarak faaliyet göstermiştir.

Meclis-i Mebusan'ı oluşturacak mebuslar ise geçici seçim kanunu ile intihab olunmuştur. Ancak zamanın darlığı ve şartların hassasiyeti sebebiyle vilayet ve sancak idare meclislerine seçilen üyelerden de mebus olarak atanmaları uygun görülüyordu. Mebus seçilmek içinde bazı şartlar öne sürülmüştür. Bunlar; devlet işlerinden anlayan, Türkçe bilen yirmi beş yaşını doldurmuş, cinayet ve politika ile ilgili suçlardan mahkûm olmamış, memleketinde yeter derecede emlakli bulunanlar arasından seçilecekti. Mebuslar seçildikleri vilayeti değil tüm Osmanlı vilayetlerini temsil edecekti.

* Doç. Dr. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak. Tarih Bölümü.
ahmetoguz@nevsehir.edu.tr.

Sonuç

Birinci dönemde Adana'dan iki Müslim bir gayri Müslim mebus, ikinci dönemde iki Müslim mebus seçilmiştir. Ancak bunlar arasında meclis gündemine dâhil olan ve görüş bildiren Kozanlı Çamurdanzade Hoca Mustafa Efendi olmuştur. O, müderris kimliği ile anladığı konularda görüşünü açıklayan, açıklamaları yapıcı, devletten yana tavır alan, kendi ifadesiyle “*dalkavukluk etmeden görevini yapan*” vakur bir mebus olarak hizmet etmiştir.

Meclis konuşmalarında mütevazı davranmış, Avrupa'da ilerlemelerin olduğunu bilen ama batının ahlakının değil ilminin alınması gereğine inanan, “*Avrupa adaleti yerine kendi kitabımıza bakalım.*” Diyerek zaman, zaman şeriatın uygulanmadığından şikâyet eden bir bilim adamı görüntüsü vermiştir.

Mecliste Kanun-i Esasi'nin uygulanması, Osmanlıcılık ilkesinin ön planda tutulması ve meclis içinde demokratik bir usulün oluşumuna katkı veren, misafirperverliğini de ön plana çıkaran başarılı bir mebus olarak Adana'yı temsil etmiştir.

KAYNAKÇALAR

- 1877 Devlet Salnamesi, İstanbul 1328.
- Devereux, Roderich, *The First Ottoman Constitutional Period*, J. Hopkin Press, Baltimore 1963.
- Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi (MMZC) I*, (Yayına hazırlayan: Hakkı Tarık US), İst. 1939.
- Oğuz, Ahmet, *Birinci Meşrutiyet Kanun-ı Esasi ve Meclis-i Mebusan*, Grafiker yayınları, Ankara 2010.
- Oğuz, Ahmet, *Selanik Vakası*, Grafiker Yayınları, Ankara 2012.
- Ortaylı, İlber, *Türkiye Teşkilat ve İdare Tarihi*, Cedit Neşriyat, 4. Baskı, Ank. 2012, s. 419.
- Seyitdanlıoğlu, Mehmet, “Tanzimat Dönemi İmâr Meclisleri”, *Ankara Üniversitesi, Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, Sayı: 3, Ocak 1992'den ayrı basım, Ankara 1992, s. 323-332.